

บทความวิจัย

การศึกษาคำประกอบของสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพสำหรับ
พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในภาคใต้*

COMPONENTS OF HEALTH COUNSELING COMPETENCIES FOR
PROFESSIONAL NURSES AT SUB-DISTRICT HEALTH PROMOTING HOSPITAL
IN SOUTHERN THAILAND*

สิรภัทร โสติยาภัย พย.ม. (Sirapat Sotthiyapai, MSN.)¹มณฑิรา จารุเพ็ง ปร.ด. (Monthira Charupheng, Ph.D.)²คมเพชร ฉัตรศุภกุล ปร.ด. (Khompert Chatsupakul, Ph.D.)³วิไลลักษณ์ ลังกา วท.ด. (Wilailak Langka, Ph.D.)⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาคำประกอบของสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพสำหรับพยาบาลวิชาชีพ โดยใช้แนวคิดสมรรถนะของสเปนเซอร์และสเปนเซอร์ เป็นกรอบแนวคิดหลัก ประชากร คือ พยาบาลวิชาชีพที่ทำงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของภาคใต้ มีจำนวน 1,306 คน ใช้กลุ่มตัวอย่าง 450 คน คัดเลือกโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มหลายขั้นตอน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพ พบว่าโมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบด้วยสมรรถนะการให้คำปรึกษา 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านแรงจูงใจ 2) ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล 3) ด้านแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง 4) ด้านความรู้และ 5) ด้านทักษะ ($\chi^2 = 41.50$, $df = 29$, $\chi^2/df = 1.43$, $p = 0.06$, $GFI = 0.99$, $AGFI = 0.96$, $RMSEA = 0.03$) ค่าเฉลี่ยของแบบวัดสมรรถนะทุกด้านอยู่ในระดับสูง ยกเว้นด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง จึงควรจัดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านความรู้เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพให้กับพยาบาลวิชาชีพ

คำสำคัญ: การให้คำปรึกษาด้านสุขภาพ; สมรรถนะ; พยาบาลวิชาชีพ

*เป็นส่วนหนึ่งของปริญญานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ แขนงวิชาจิตวิทยาพัฒนามนุษย์และการให้คำปรึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (Doctor of Philosophy Program in Research and Development on Human Potentials; Psychology of Human Development and Counseling, Srinakharinwirot University)

¹พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ (ด้านการสอน) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา E-mail: SIRAPAT15@gmail.com

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ E-mail: monthira_tig@hotmail.com

³รองศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต E-mail: khompert_c@yahoo.com

⁴อาจารย์ ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ E-mail: w_langka@hotmail.com

Abstract

The purpose of this study was to determine health counseling competency components of professional nurses based on Spencer & Spencer competency concept. The population was 1,306 nurses working at sub-district health promoting hospitals in southern Thailand. Of which, 450 nurses were recruited into the study by using the multi-stage cluster sampling method.

The results of confirmatory factor analysis of health counseling competency components demonstrated the fitted model of the empirical data. The health counseling competencies' model can be categorized into five factors including: motive, trait, self-concept, knowledge, and skills ($\chi^2 = 41.50$, $df = 29$, $\chi^2/df = 1.43$, $p = 0.06$, $GFI = 0.99$, $AGFI = 0.96$, $RMSEA = 0.03$). Mean scores of all competencies was at a high level except that of knowledge. It is recommended that training to improve knowledge related to health counseling should be provided for the professional nurses.

Keywords: health counseling; competency; professional nurses

บทนำ

การพัฒนาพยาบาลให้มีสมรรถนะเพิ่มสูงขึ้นเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อแก้ไขปัญหาการเจ็บป่วยที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ, 2555:24) ในต่างประเทศได้มีการนำกระบวนการให้คำปรึกษาทางสุขภาพ (Health Counseling) มาใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพพบว่าสามารถช่วยฟื้นฟูภาวะสุขภาพ ทำให้ผู้รับบริการรู้จักและเข้าใจตนเองมากขึ้น ช่วยให้มีสุขภาพที่ดี และช่วยลดการเบิกเงินค่ารักษาพยาบาล (Elizabeth & Marcia, 2010: 295-299) ดังนั้นหากพยาบาลมีสมรรถนะในการให้คำปรึกษาในระดับสูง ย่อมส่งผลดีสามารถให้บริการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ที่ประสบกับความทุกข์กาย ทุกข์ใจ ให้สามารถจัดการกับปัญหาของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพสำหรับพยาบาล

วิชาชีพ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยใช้แนวคิดสมรรถนะของสเปนเซอร์และสเปนเซอร์ (Spencer & Spencer, 1993) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะด้านแรงจูงใจ (Motivation Competency) สมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล (Trait Competency) สมรรถนะด้านแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self-Concept Competency) สมรรถนะด้านความรู้ (Knowledge Competency) และสมรรถนะด้านทักษะ (Skills Competency) และนำองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านมาใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในการวิจัยในระยะที่ 2 ต่อไป

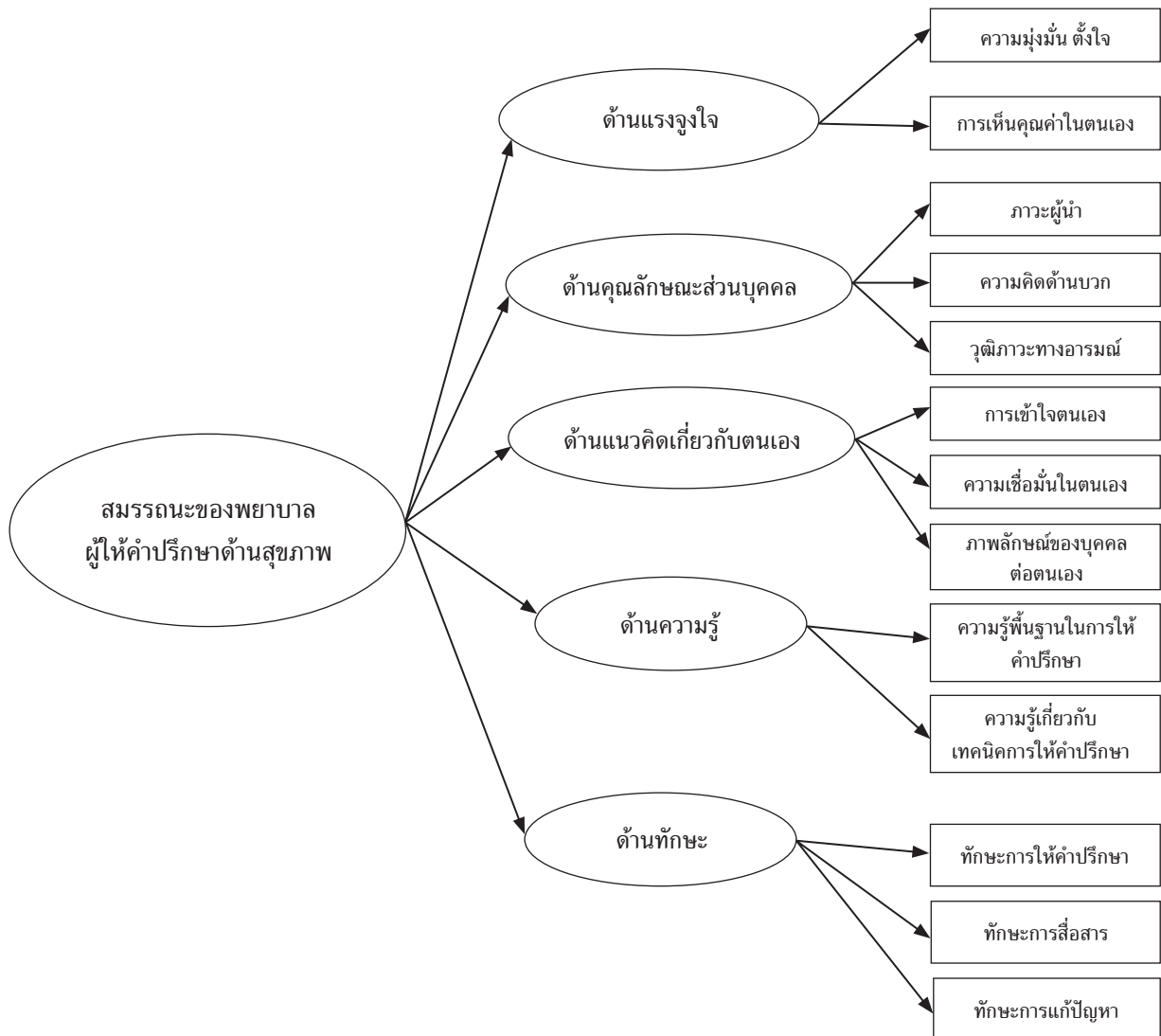
วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดสมรรถนะของสเปนเซอร์และสเปนเซอร์

(Spencer & Spencer, 1993) ที่แบ่งประเภทของสมรรถนะ (Types of Competency characteristics) ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะด้านแรงจูงใจ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง ด้านความรู้ และด้านทักษะ ดังแสดงใน ภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพ
สำหรับพยาบาลวิชาชีพ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

สมมติฐานการวิจัย

สมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ สมรรถนะด้านแรงจูงใจ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง ด้านความรู้ และด้านทักษะ

ระเบียบวิธีวิจัย

ในระยะที่ 1 ของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ใน 14 จังหวัดของภาคใต้ จำนวน 450 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มหลายชั้นตอน (Multi-stage cluster sampling) โดยสุ่มจังหวัดจากเขตบริการสุขภาพที่ 11 และ 12 จำนวนเขตละ 4 จังหวัด รวม 8 จังหวัด คือ พัทลุง ตรัง สงขลา ยะลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ชุมพร และพังงา แล้วสุ่มเลือกโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในแต่ละอำเภอ รวม 450 โรงพยาบาล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 600 ชุด ได้รับกลับคืนมาจำนวน 482 ชุด คัดเลือกฉบับที่มีความสมบูรณ์ จำนวน 450 ชุด นำแบบวัดดังกล่าวมาหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบวัดสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพสำหรับพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 65 ข้อ แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 เป็นข้อความวัดสมรรถนะด้านแรงจูงใจ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านแนวคิดเกี่ยวกับตนเองและด้านทักษะ จำนวน 55 ข้อ เป็นแบบวัดแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ มีข้อความทางบวก จำนวน 38 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนน คือ จริงมากที่สุด ให้ 5 คะแนน จริงมาก ให้ 4

คะแนน จริงปานกลาง ให้ 3 คะแนน จริงน้อย ให้ 2 คะแนน และไม่จริง 1 คะแนน สำหรับข้อความทางลบ มีจำนวน 17 ข้อ จะให้คะแนนตรงกันข้ามกัน โดยมีคะแนนเต็ม 275 คะแนน สำหรับตอนที่ 3 เป็นแบบวัดสมรรถนะด้านความรู้ มีจำนวน 10 ข้อ คะแนนเต็ม 10 คะแนน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน ข้อคำถามทั้งหมดได้ผ่านการตรวจสอบการใช้ภาษา ความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ความสอดคล้องระหว่างข้อความกับนิยามศัพท์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ 0.60–1.00 ผ่านการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง (try out) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Alpha-Coefficient) ได้ค่าเท่ากับ 0.80 ส่วนแบบวัดสมรรถนะด้านความรู้ ได้ผ่านการวิเคราะห์ หาค่าความยากง่าย ได้ปรับปรุงตัวเลือกให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม คือ เท่ากับ 0.40–0.60 วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของข้อความเป็นรายข้อ (Item-Total Correlation) โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ทุกข้อได้ค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.20 – 0.80

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพ ทั้งรายด้านและโดยรวม (บุญใจ ศรีสถิตยัณรากุล, 2555) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง สมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง สมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพอยู่ในระดับสูง

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง สมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง สมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง สมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพอยู่ในระดับต่ำที่สุด

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง : SWUEC/E-103/2557 ลงวันที่ 12/11/2557

ผลการวิจัย

การศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ได้ผลดังนี้

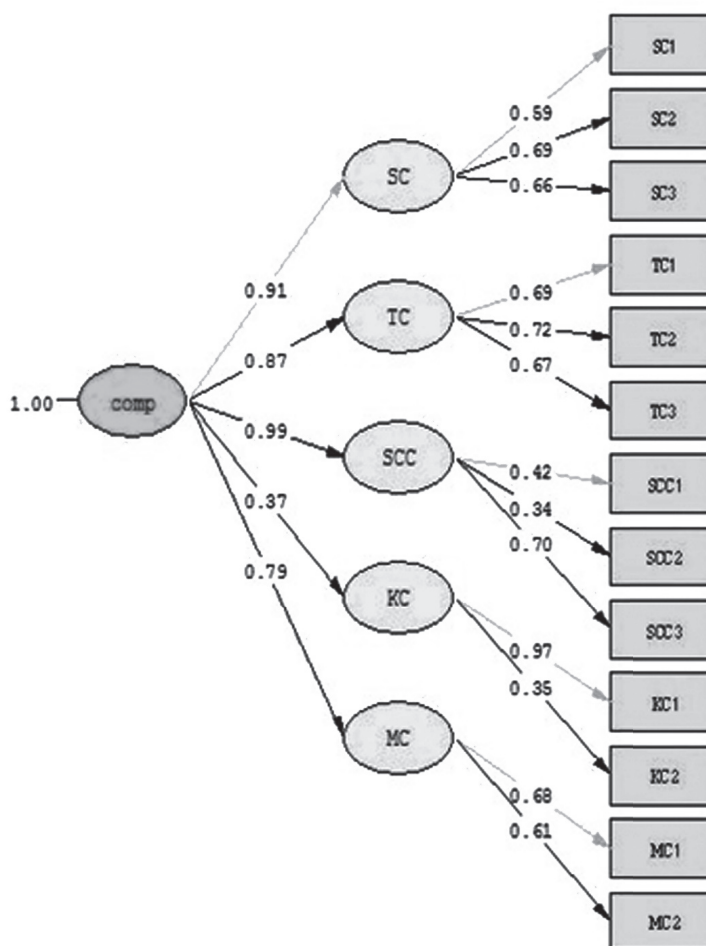
1. จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบวัดสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพของพยาบาลวิชาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 92.90 ส่วนเพศชายร้อยละ 7.10 อายุ 36-40 ปี มากที่สุด ร้อยละ 28.70 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานอยู่ในช่วง 16-20 ปี ร้อยละ 26.20 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 92.90

2. ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบวัดสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพของพยาบาลวิชาชีพ รายองค์ประกอบและโดยรวม พบว่า คะแนน

สมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพโดยรวม อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.59 คะแนน และเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง จำนวน 4 องค์ประกอบ คือ ด้านแรงจูงใจ ($M = 3.76$) ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ($M = 3.57$) ด้านแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง ($M = 3.75$) และด้านทักษะ ($M = 3.69$) สำหรับองค์ประกอบด้านความรู้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.22$)

3. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพของพยาบาลวิชาชีพ ประกอบด้วยสมรรถนะ 5 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะด้านแรงจูงใจ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง ด้านความรู้ และด้านทักษะ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.37-0.99 ดังแสดงในตาราง 1

4. โมเดลโครงสร้างการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ของสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพสำหรับพยาบาลวิชาชีพ มีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถวัดองค์ประกอบของสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพได้ดี ดังแสดงในตาราง 2 และเพื่อให้เห็นเด่นชัด ผู้วิจัยจึงนำเสนอโมเดลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบ สมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพ ดังแสดงในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2

โมเดลการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันของสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพของพยาบาล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ ดังนี้

COMP = สมรรถนะ (Competency)

MC = องค์ประกอบสมรรถนะด้านแรงจูงใจ (Motivation Competency) MC1 = ความมุ่งมั่น ตั้งใจในการทำงาน (Self- determination) MC2 = ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self- esteem)

TC = องค์ประกอบสมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล (Trait Competency) TC1 = ภาวะผู้นำ (Leadership) TC2 = วุฒิภาวะทางอารมณ์ (Emotional maturity) TC3 = ความคิดเชิงบวก (Positive thinking)

SCC = องค์ประกอบสมรรถนะด้านแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self-Concept Competency)

SCC1 = การเข้าใจตนเอง (Self- understanding)

SCC2 = ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self- confidence)

SCC3 = ภาพลักษณ์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง (Self- image)

SC = องค์ประกอบสมรรถนะด้านทักษะ (Skills Competency) SC1 = ทักษะการสื่อสาร (Communication skills) SC2 = ทักษะการแก้ปัญหา (Problem solving skills) SC3 = ทักษะการให้คำปรึกษา (Counseling skills)

KC = องค์ประกอบสมรรถนะด้านความรู้ (Knowledge Competency) KC1 = ความรู้พื้นฐานในการให้คำปรึกษา (Basic Knowledge of Counseling)

KC2 = ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการให้คำปรึกษา (Technique Knowledge of Counseling)

ตาราง 1 คำนวณน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ค่าทดสอบนัยสำคัญ (t-values) ของสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพของพยาบาลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโดยใช้โปรแกรมลิสเรล (n= 450 คน)

องค์ประกอบของสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพของพยาบาล	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading)	ค่าทดสอบนัยสำคัญ (t-values)
ด้านแรงจูงใจ	0.79	8.2
ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล	0.87	11.96
ด้านแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง	0.99	6.98
ด้านความรู้	0.37	6.36
ด้านทักษะ	0.91	-

$p < .01$

ตาราง 2 ค่าดัชนีจากการทดสอบโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัดสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพสำหรับพยาบาลวิชาชีพ

ดัชนีที่ใช้ในการทดสอบโมเดล	ค่าดัชนีจากการทดสอบโมเดล	เกณฑ์พิจารณา	ผลบ่งชี้
ค่าไค-สแควร์ (χ^2)	41.50	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ	เหมาะสมดี
ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p)	0.06	$P > 0.01$	เหมาะสมดี
จำนวนองศาความเป็นอิสระ (df)	29		
ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์	1.43	$\chi^2 / df < 2.00$	เหมาะสมดี
ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดี (GFI)	0.99	ค่าเข้าใกล้ 1.0	เหมาะสมดี
ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้แล้ว (AGFI)	0.96	ค่าเข้าใกล้ 1.0	เหมาะสมดี
ดัชนีความเหมาะสมพอดีเปรียบเทียบ (CFI)	0.99	ค่าเข้าใกล้ 1.0	เหมาะสมดี
ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR)	0.03	ค่าเข้าใกล้ 0.0	เหมาะสมดี
ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประเมินค่า (RMSEA)	0.03	ค่าเข้าใกล้ 0.0	เหมาะสมดี

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันของสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพสำหรับพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ สมรรถนะด้านแรงจูงใจ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง ด้านความรู้และด้านทักษะ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สเปนเซอร์และสเปนเซอร์ (Spencer & Spencer, 1993) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเป็นเทคนิคและวิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างที่ดีวิธีหนึ่ง (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) สามารถยืนยันได้ว่าแบบวัดสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพของพยาบาลวิชาชีพ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ในแต่ละองค์ประกอบมีตัวบ่งชี้ย่อยดังนี้

1. องค์ประกอบของสมรรถนะด้านแรงจูงใจ ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ 2 ตัว คือ ความมุ่งมั่น ตั้งใจในการทำงาน และความภาคภูมิใจในตนเอง การที่พยาบาลทำงานด้วยใจรัก ย่อมส่งผลให้เกิดความสุขที่ได้สร้างกุศล ได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ แรงจูงใจที่มาจากภายในตนเอง อาจมาจากเจตคติ ความสนใจ ความตั้งใจ การมองเห็นคุณค่า ความพอใจ ความต้องการ ฯลฯ บุคคลที่มีความพึงพอใจในการทำงาน เห็นคุณค่าของงาน มักจะมองเห็นว่าองค์การ คือ สถานที่ ที่ทำให้ตนเองและครอบครัว มีกินมีใช้ มีความเป็นอยู่ที่ดี จึงตั้งใจทำงาน เสียสละ อุทิศเวลาให้กับการทำงาน (เนตร์พัฒนาวิรัช, 2552)

2. องค์ประกอบของสมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 3 ตัว คือ ภาวะผู้นำ ภูมิภาวะทางอารมณ์และความคิดเชิงบวก คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บำบัด ถือเป็นกุญแจสำคัญ ที่กำหนดผลลัพธ์ในเชิงบวกของการให้คำปรึกษา (Campbell & Christopher, 2012 cited in Rogers, 1957) ความอดทนและใจเย็นเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้ให้คำ

ปรึกษา (จีน แบรี่, 2540) เนื่องจากพยาบาลเป็นอาชีพที่ต้องทำงานอยู่กับความเจ็บป่วย ต้องสัมผัสอยู่กับความทุกข์กาย ทุกข์ใจของผู้เจ็บป่วย จึงต้องมีความมั่นคงทางอารมณ์ นอกจากนี้การปรับความคิด ปรับมุมมองชีวิตให้มีความคิดในเชิงบวกมากขึ้น ส่งผลให้พยาบาลมีความสุขในการทำงานมากขึ้นเพราะได้มีโอกาสช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยให้มีอาการดีขึ้น ซึ่งการทำงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ต้องอาศัยบุคคลที่มีภาวะผู้นำ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงให้ประชาชนมีภาวะสุขภาพที่ดี สามารถดูแลตนเองและครอบครัวได้

3. องค์ประกอบของสมรรถนะด้านแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 3 ตัว คือ การเข้าใจตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง และภาพลักษณ์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง การที่พยาบาลมีความเข้าใจในตนเองจะเชื่อมโยงไปสู่การรู้จักและเข้าใจผู้อื่นได้เพิ่มขึ้น จะช่วยให้มีความสามารถในการช่วยเหลือผู้อื่นเพิ่มขึ้น (Tschudin, 1995) การที่พยาบาลมองเห็นค่าในตนเอง เห็นคุณค่าในงานที่ทำ ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติการกิจ (วันวิสาข์ เคน, 2556)

4. องค์ประกอบของสมรรถนะด้านทักษะ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 3 ตัว คือ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการให้คำปรึกษา หากผู้ให้คำปรึกษามีทักษะที่ดี ย่อมส่งผลดีต่อการให้คำปรึกษา (Corey, 2012) โดยลักษณะงานของพยาบาลที่ต้องช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยที่มีความหลากหลาย จึงจำเป็นต้องมีทักษะในการแก้ปัญหา ต้องใช้สติเป็นตัวกำกับ มีทักษะการสื่อสารที่ดี เพราะการสื่อสารเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับพยาบาลที่ใช้ในการทำงาน ลัดดาวรรณ ระนอง ประดินันท์ อูปรมัย และโกศล มีคุณ (2554) กล่าวว่า ทักษะการฟัง เป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่งในการให้คำปรึกษา คนส่วนใหญ่มักมองข้ามว่าเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาได้เองตามธรรมชาติ จึงไม่ได้รับการฝึกฝนมากเท่าที่ควร ดังนั้นการเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดี

พยาบาลต้องฝึกฝนตนเองให้มีทักษะพื้นฐานในการให้คำปรึกษาและทักษะเฉพาะที่ใช้สำหรับทฤษฎีการให้คำปรึกษาในแต่ละทฤษฎี

5. องค์ประกอบของสมรรถนะด้านความรู้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 2 ตัว คือ ความรู้พื้นฐานในการให้คำปรึกษาและความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการให้คำปรึกษา เพื่อให้เกิดความโดดเด่นในการทำงานทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ ผู้ให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการให้คำปรึกษา ความรู้เรื่องเทคนิคต่าง ๆ การสอนเทคนิคเฉพาะของทฤษฎีที่มีความจำเป็น และใช้บ่อยในการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพ เนื่องจากผู้รับบริการ คือ บุคคลสำคัญที่สุดที่ต้องรับผิดชอบชีวิตของตนเอง จึงต้องเลือกแนวทางการปฏิบัติด้วยตนเอง การเลือกทฤษฎีการให้คำปรึกษาต้องเลือกให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของผู้รับบริการ เช่น ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบปัญหาพฤติกรรมนิยม เหมาะกับการนำมาใช้ปรับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางสุขภาพ เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ภาวะอ้วน ภาวะไขมันในเลือดสูง ปัจจุบันมีหลายโรคที่มีสาเหตุมาจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พยาบาลจะต้องเรียนรู้เข้าใจวิธีการปรับพฤติกรรม ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้กับการแก้ปัญหาทางสุขภาพของผู้รับบริการ

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะการให้คำปรึกษาของสมาคมผู้เชี่ยวชาญด้านกลุ่ม (The association for specialists in group work) ที่ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้ให้คำปรึกษา ให้มีสมรรถนะการให้คำปรึกษากลุ่ม ประกอบด้วยความรู้ในการให้คำปรึกษาที่รวมความรู้ด้านทฤษฎี และกระบวนการให้คำปรึกษา ทักษะในการช่วยเหลือและการมีเจตคติที่ดีของผู้นำกลุ่มที่มีต่อการให้คำปรึกษา (Trotzer, 1999) ซึ่งมีองค์ประกอบบางส่วนที่มีความใกล้เคียงกับการศึกษาในครั้งนี้ ส่วนการศึกษาของริดเลย์ โมเลนและเคลลี (2011) ที่ได้ออกแบบประยุกต์ใช้โมเดลสมรรถนะการให้คำปรึกษาสำหรับ

พยาบาล เพื่อสร้างให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง ส่งเสริมการสำรวจตนเอง (Encourage exploration) ตรวจสอบความคิด อารมณ์ของตน ทำให้เกิดการเข้าใจตนเอง การเสริมสร้างการใส่ใจผู้รับบริการ (empathy) รวมถึงการฝึกบริหารจัดการ ฝึกการกำกับ ควบคุม อารมณ์ โดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ สามารถทำให้พยาบาลมีสมรรถนะการให้คำปรึกษาเพิ่มสูงขึ้น

หากพิจารณาผลของคะแนนเฉลี่ยโดยรวมของแบบวัดสมรรถนะด้านแรงจูงใจ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลและด้านแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง พบว่าอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในภาคใต้ มีสมรรถนะการให้คำปรึกษาอยู่ในระดับสูง แม้จะมีค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบวัดสมรรถนะด้านความรู้ อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากความรู้ ไม่ได้เป็นตัวทำนายความสำเร็จในชีวิตหรือทำนายผลการปฏิบัติงาน พยาบาลที่มีสมรรถนะด้านความรู้ในเรื่องการให้คำปรึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ก็สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาด้านสุขภาพได้ ดังที่ แมคเคลแลนด์ (McClelland) ศาสตราจารย์ด้านจิตวิทยาจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) ได้เขียนบทความวิชาการเรื่อง “Testing for Competence rather than Intelligence” บทความนี้แสดงความคิดเห็นว่าการทดสอบสมรรถนะแบบเดิมที่เน้นเนื้อหาความรู้ ไม่ได้เป็นตัวทำนายความสำเร็จในชีวิตหรือทำนายผลการปฏิบัติงาน การที่บุคคลมีความฉลาด สามารถเรียนรู้องค์ความรู้และทักษะต่าง ๆ ได้นั้น ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้มีผลการปฏิบัติงานหรือมีสมรรถนะที่โดดเด่น จำเป็นต้องมีแรงผลักดันเบื้องต้นภายในตนเอง นั่นคือต้องอาศัยแรงจูงใจและคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ดี รวมถึงภาพลักษณ์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง บุคคลที่มีความรู้และทักษะ แต่ถ้าขาดคุณลักษณะของความมุ่งมั่น ตั้งใจ ก็ไม่สามารถทำงานที่มีประสิทธิภาพได้ (Spencer & Spencer, 1993; ชูชัยสมิทธิไกร, 2550)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. แบบวัดสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือวัดสมรรถนะการให้คำปรึกษาสำหรับพยาบาลที่ทำงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในภูมิภาคอื่น ๆ ได้ทั่วประเทศ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจคัดเลือกบุคลากร ให้เข้ารับการฝึกอบรมหรือการพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะในการให้คำปรึกษาเพิ่มสูงขึ้น

2. เพื่อให้พยาบาลที่ทำงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของภาคใต้ มีสมรรถนะการให้คำปรึกษาที่อยู่ในระดับสูงในทุกองค์ประกอบ จึงควรจัดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านความรู้ในการให้คำปรึกษา เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าสมรรถนะด้านดังกล่าวมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในอนาคต

1. การศึกษาสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพกับกลุ่มประชากรอื่น ๆ เช่น พยาบาลที่ทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ ของ โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลศูนย์

2. การศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพสำหรับพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ควรจัดเนื้อหาในโปรแกรมการฝึกอบรมให้ครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน คือสมรรถนะด้านแรงจูงใจ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง ด้านความรู้และด้านทักษะ

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข. (2555). *แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ: องค์การส่งเสริมการค้าผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ชูชัย สมितिไกร. (2551). *การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลัดดาวรรณ ณ ระนอง ประดิษฐ์ อูปรมัย และ โกศล มีคุณ. (2554). “แนวคิดเกี่ยวกับการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา” *ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิดทางการแนะแนวและทฤษฎีและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา หน่วยที่ 1-7*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลีเซลล์ สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงพาง ลัมสุวรรณ และ นิดา ลัมสุวรรณ. (2556). *ซาเทียร์ จิตบำบัดและการพัฒนาตนเอง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2552). *ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ทริปปี้ล กรุ๊ป.
- บุญใจ ศรีสถิตย่นรากุล. (2555). *การพัฒนาและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย: คุณสมบัตินิการวัดเชิงจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วันวิสาข์ เคน. (แปล) (2556). *การเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21: 7 หลักการสร้างนักเรียนรู้แห่งอนาคตใหม่* (How Learning Works : Seven Research-Based Principles for Smart Teaching) กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส พับลิชชิ่ง เฮาส์ จำกัด.
- สุวิมล ตีรกานันท์. (2553). *การวิเคราะห์ตัวแปรพหุในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Pfister-Minogue, K. A., & Salveson, C. (2010). Training and Experience of Public Health Nurses in Using Behavior Change Counseling. *Public Health Nursing*. 27(6), 544-551.
- Ridley, R.C., Mollen, D., & Kelly, M.S. (2011). Counseling Competence: Application and Implication of a Model. *The Counseling Psychologist*, 39(6), 865-885.
- Spencer, L.M. & Spencer, S.M., (1993.) *Competence at work: Model for superior performance*. New York: Wiley.
- Trotzer, J. (1999). *The Counselor and the Group: Integrating Theory, Training and Practice*. Monterey, California: Brooks/cole.
- Tschudin, V. (1995). *Counselling Skills for Nurses*. (fourth edition). Harcourt Brace: Tokyo.